

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBA

Mazā Pils iela 1, Rīga, LV-1050
Tālr. 67226536, fakss 67212241
e-pasts: lps@lps.lv
www.lps.lv

Nod.maks.kods: 40008020804
Nor.konts LV53UNLA0001001700906
AS "SEB banka"
kods UNLALV2X

Rīga

23.07.2021. Nr. 202107/SAN3931/NOS558

Uz TAP VSS-627

Kultūras ministrijai

*Par likumprojektu "Arhitektūras
likums" (VSS-627)*

Latvijas Pašvaldību savienība (LPS) ir izvērtējusi likumprojektu "Arhitektūras likums" un nesaskaņo to.

Likumprojekts izstrādāts arhitektūras nozares ietvaros. Tas paredz paplašināt arhitektūras jēdzienu, sākot/ietverot telpisko plānošanu, noteikt arhitekta darbības lauku un pārrauga/uzrauga lomu teritorijas attīstības plānošanā.

Mūsu skatījumā nav atbalstāma šāda vienas nozares profesionāļu sagatavota likumprojekta virzība "ielaužoties" otras jomas (teritorijas attīstības plānošanas) kompetencēs bez otras jomas pārstāvju iesaistes normatīvā dokumenta sagatavošanā, jo likumprojekts izstrādāts bez teritorijas attīstības plānošanas jomas profesionāļu un pašvaldību plānotāju dalības. Tā sagatavošanā obligāti bija jāpieaicina plānotājus pārstāvošā organizācija Latvijas teritoriālpilnotāju asociācija (LTA). Ņemot vērā, ka likumprojekta izstrādē tiek skarta arī ainavu plānošana, bija jāpieaicina arī ainavu pētnieki/ainavu plānotāji.

Nav atbalstāma arī likumprojekta virzība, paredzot paplašināt arhitektūras, arhitekta kompetences telpiskās/teritoriju attīstības plānošanas jomā, bez sagatavotā likumprojekta un attiecīgo attīstības plānošanas jomas likumu savstarpējas saskaņošanas (Attīstības sistēmas plānošanas likums, Teritorijas attīstības plānošanas likums).

IEBILDUMI:

1. 1.pantā "Likumā lietotie termini" dotajam terminam "arhitektūra" "1) **arhitektūra** – vides veidošanas māksla, kas aptver integrētu skatījumu uz cilvēku dzīves telpu no telpiskās plānošanas, pilsētplānošanas un ainavu projektiem, līdz atsevišķām būvēm un to ārējam un iekšējam veidolam, vienlīdz ievērtējot estētiskos, funkcionālos, sociālos, ekoloģiskos un ekonomiskos aspektus". Nepieciešams terminā dzēst vārdus "telpiskās plānošanas", jo

1.1. dotais termins ar norādi, ka arhitektūra kā vides veidošanas māksla aptver integrētu skatījumu uz cilvēku dzīves telpu no telpiskās plānošanas vispirms pārsniedz likuma mērķi (2.pants) ietverto tvērumu, kas attiecas tikai uz būvkultūru un apbūvēto vidi - ar būvniecības

paņēmienu veidotu arhitektoniski telpisko vidi un kultūrainavu (cilvēku veidotu vidi), un liek domāt, ka likuma ietvaros jēdziens “telpiskā plānošana” tiek izprasts savādāk kā tas ir noteikts plānošanas profesionālajā laukā un normatīvajos aktos - telpiskā plānošana ir publisks līdzdalības process, integrējot teritorijas attīstības prioritātes, politikas ar zemes izmantošanu visā valsts teritorijā, reģionu un pašvaldību līmenī, ietverot visu teritoriju, gan apbūvēto, gan neapbūvēto vidi. *Skat. VARAM doto telpiskās plānošanas definīciju: “Telpiskā plānošana ir nozīmīgs teritoriju pārvaldības līdzeklis, kas zemes izmantošanu konkrētā teritorijā sasaista ar šīs teritorijas attīstības prioritātēm, politiku un attīstības programmu nostādņem. Telpiskā plānošana ietver metodes, ko izmanto sabiedriskais sektors, lai dažādos līmeņos ietekmētu cilvēku un to aktivitāšu izplatību telpā, kā arī dabas, rekreāciju teritoriju un dažāda veida infrastruktūras izvietojumu. Telpiskās plānošanas uzdevums ir nodrošināt efektīvu teritorijas izmantošanu, kas veicina gan plānojamās teritorijas ekonomisko attīstību, gan kvalitatīvas dzīves vides veidošanu katram indivīdam un sabiedrībai kopumā (Publicēts VARAM 29.01.2020.).*

1.2. likumprojekta tekstā un anotācijā attiecībā uz telpisko/telpiskās attīstības, teritoriju/as attīstības plānošanu lietoti trīs līdz četri dažādi termini – “telpiskā plānošana” (piem., šajā punktā), “telpiskās attīstības plānošana” (piem., 11.pantā) un “teritorijas attīstības plānošana” (piem., 5.pantā), teritoriju attīstības plānošanā (7.pantā). Visā likumā attiecībā uz plānošanu jālieto viens termins. Latvijas normatīvajos aktos (Attīstības plānošanas sistēmas likums, Teritorijas attīstības plānošanas likums) ir noteikts termins – “teritorijas attīstības plānošana”, kas ietver ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālplānojumu un detālplānojumu izstrādi/plānošanu (Teritorijas attīstības plānošanas likums, 5.pants). Viena termina lietošana, vienota izpratne par arhitekta kompetencēm plānošanā ir ļoti būtisks jautājums un Kultūras ministrijai kopā ar atbildīgo ministriju par reģionālo attīstību un plānošanu un plānotājus pārstāvošo sabiedrisko organizāciju “Latvijas teritoriālpilnotāju asociācija” pirms likumprojekta tālākas virzības jāizvērtē/jāvienojas, kur sākas “arhitektūra” (beidzas plānošana), vai arhitektūra kā arhitektoniski telpiskās apbūvētās vides veidošanas māksla ietver visu plānošanas lauku, (sākot ar stratēģisko plānošanu – ilgtspējīgas attīstības stratēģiju sagatavošanu, attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādi), vai daļu, vai arhitekts ir komandas, darba grupas/u dalībnieks.

1.3. jādod termina - “pilsētplānošana” – skaidrojums.

2. 1.pantā “Likumā lietotie termini” dotajam terminam “ainava” - “11) **ainava** – dabas un cilvēku veidota telpiska vide, kā to uztver cilvēks”, jo tas ir šaurāks kā Eiropas Ainavu konvencijā, ko Latvija ir ratificējusi - ar likumu ir pieņēmusi Eiropas Ainavu konvenciju un tajā attiecībā uz ainavu lietoto terminu:

““ainava” nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā”.

3. 1.pantā “Likumā lietotie termini” dotajam terminam “kultūrainava” – “12) **kultūrainava** – cilvēku veidota ainava”, jo likumprojekta izstrādes laikā nav notikušas diskusijas ar ainavu pētniekiem, plānotājiem un panākta vienošanās par termina “kultūrainava” lietošanu, vēlams iepazīties ar habil. dokt. A.Mellumas raksta “Latvijas ainavās ieejot” nostādnēm par “kultūrainavu” <https://www.vestnesis.lv/ta/id/243203>)”.

4. 5.pantam “Valsts pārvaldes iestāžu kompetence arhitektūras jomā” un tā pirmajai un ceturtajai daļai par Ministra kabineta kompetenci, daļas apakšpunktiem:

4.1. ka (1) daļas piektajā punktā Ministru kabinets “5) “nosaka kārtību, kādā vizuālās mākslas vai dizaina objekti tiek izvēlēti izvietojšanai publiskās būvēs”, jo ;

4.2. ka (1) daļas sestajā punktā Ministru kabinets “6) nosaka būvētās vides un ainavas aizsardzības, pārvaldības, plānošanas un veidošanas principus, kvalitātes kritērijus un noteikumus”, jo likuma veidotāji ir pārkāpuši likuma mērķi, ainavu arhitekta kompetences robežas un iegājuši ainavu plānošanas laukā (attiecībā uz ainavu plānošanu un ainavu kvalitātes mērķiem), kā arī punktā dotā kompetence Ministru kabinetam pārsniedz likuma mērķi (2.pants) ietvertu tvērumu attiecībā uz ainavu, jo likuma mērķis attiecas tikai uz kultūrainavu (apbūvētu vidi) – “Likuma mērķis ir radīt nosacījumus ... kultūrainavas veidošanai un pārvaldībai, ...”. **Ainavu plānošana nav un nevar būt tikai sertificētu arhitektu, ainavu arhitektu ziņa;**

4.3. ceturtajai daļai “(4) Nozaru ministrijas un to padotības iestādes **uzdevumus arhitektūras nozarē** veic atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei” un daļas pirmajam punktam, kas nosaka, ka “1) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija izstrādā valsts politiku **teritorijas attīstības plānošanas jomā**, tai skaitā **pilsētplānošanā** un ainavu plānošanā, organizē un koordinē to īstenošanu”, jo Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) ar šo punktu tiek noteikta kā Arhitektūras jomas nozares ministrija (zem par nozari atbildīgās Kultūras ministrijas), neņemot vērā, ka teritorijas attīstības plānošana ir plašāka par arhitektūras nozari, tā ir izaugusi/attīstījusies, kļuvusi par patstāvīgu jomu, kā arī ar šo likumu ministrijai bez atbilstoša finansējuma (anotācijā nav tādas norādes) tiek uzdoti jauni uzdevumi/funkcijas;

4. 7.pantam “Vietējās pašvaldības kompetence” un tā punktiem:

4.1. 1) punktam, kas nosaka, ka vietējā pašvaldība nodrošina un kontrolē šā likuma 4.pantā noteikto **arhitektūras principu** ievērošanu teritoriju attīstības plānošanā, pilsētplānošanā un ainavu plānošanā, jo ar šo likumu pašvaldībām, tiek uzdoti jauni uzdevumi/funkcijas - pilsētplānošana, un ainavu plānošana, neparedzot atbilstošu finansējumu (anotācijā nav tādas norādes), un tiek uzdots nodrošināt un kontrolēt

arhitektūras principu ievērošanu publiskā vienošanās procesā, kas ir neiespējama misija, jo “teritoriju attīstības plānošana” (teritorijas attīstības plānošana), izstrādājot attīstības stratēģijas un programmas, teritorijas plānojumus ir publisks interešu turētāju līdzdalīgs process un vienošanās, kuru nevar kontrolēt un nodrošināt viena persona, treškārt, valstī attiecībā uz plānošanu ir noteikts jēdziens “teritorijas attīstības plānošana”;

4.2. 2) punktam, kas nosaka, ka vietējā pašvaldība “nodrošina pilsētas arhitekta dienesta izveidi šā likuma 8.panta pirmajā daļā noteiktajos gadījumos” (valstspilsētās), jo bez atbilstoša finansējuma (anotācijā nav tādas norādes) dienestu nevar izveidot un ir izvērtējams pašvaldības administrācijas skaitlisks pieaugums, kā arī dublēšanās ar arhitektiem pašvaldību būvvaldes sastāvā (*skat. to uzskaitījumu anotācijā*);

4.3. 3) punktam, kas nosaka ka vietējā pašvaldība “nodrošina būvvalžu arhitektu un ainavu arhitektu profesionālās izaugsmes un tālākizglītības iespējas”, jo punktā nav noteikts, ka tā nodrošina arī iepriekšējā punktā prasītā arhitektu dienesta, tātad visu valstspilsētas arhitektu, t.sk. arhitekta dienesta arhitektu un dienesta citu speciālistu profesionālo izaugsmi;

4.4. 5) punktam, kas nosaka, ka pašvaldība “īsteno kultūrainavas veidošanas un pārvaldības politiku, radot nosacījumus tās aizsardzībai un attīstībai, tai skaitā, izvirzot ainavu kvalitātes mērķus”, jo pašvaldībai ar šo likumu tiek uzdoti jauni uzdevumi/funkcijas bez atbilstoša finansējuma.

5. 8.pantam “Pilsētas arhitekts” un tā pirmajai un piektajai daļai un punktiem

5.1. panta pirmajai daļai “(1) Lai sekmētu augstas kvalitātes būvkultūras veidošanu, kā arī arhitektoniskās kvalitātes un citu šajā likumā noteikto arhitektūras principu ievērošanu, valstspilsētās pašvaldība izveido pilsētas arhitekta dienestu, kuru vada pilsētas arhitekts”, jo jaunu dienestu izveide valstspilsētās (izņemot Rīgu) prasīs ievērojamus pašvaldību resursus, papildus resursi anotācijā nav norādīti, radot jaunu dienestu iespējama funkciju pārklāšanās ar jau pašvaldībās strādājošiem arhitektiem (būvvalžu sastāvā);

5.2. panta piektajai daļai “(5) Pilsētas arhitektam ir šādi uzdevumi” un piektās daļas pirmajam punktam “1) pārraudzīt šajā likumā minēto arhitektūras principu ievērošanu, tajā skaitā izskatīt attīstības ieceres atbilstību arhitektoniskās kvalitātes principam un pašvaldības noteiktajiem ainavu kvalitātes mērķiem”, jo punktā jādzēs vārdi “ainavu kvalitātes mērķiem”, ņemot vērā izteikto argumentāciju iepriekšējos punktos par pašvaldībām uzdoto jauno funkciju – ainavu mērķu noteikšanu un arhitekta, t.sk. ainavu arhitekta kompetencēm;

5.3. panta piektajai daļai “(5) Pilsētas arhitektam ir šādi uzdevumi” un daļas otrajam punktam “2) piedalīties pilsētas teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē, **nosakot** teritorijas, ar īpašiem

noteikumiem arhitektoniskās kvalitātes saglabāšanai, nodrošināšanai un **ainavu kvalitātes mērķu īstenošanai**, kā arī teritorijas, kuru apbūvei nepieciešams arhitektūras konkurss”, jo teritorijas attīstības plānošana ir atklāts process, kura ietvaros notiek vienošanās interešu turētāju starpā, tādejādi viens cilvēks - arhitekts nevar “noteikt”, bet savas kompetences ietvaros var tikai ieteikt, dot priekšlikumus. Svītrot vārdu “**nosakot**”, to aizstājot ar vārdu “**iesakot**”;

5.4. **panta piektajai daļai** “(5) Pilsētas arhitektam ir šādi uzdevumi” un daļas trešajam punktam 3) “sniegt viedokli par pilsētas teritorijas attīstības plānošanas dokumentu projektiem pirms to nodošanas publiskai apspriešanai”, punktu svītrot vai, iespējams, attiecināt tikai uz detālplānošanu, jo pašvaldības speciālistiem, t.sk. arhitektiem, ir jāpiedalās uz pašvaldības teritoriju attiecināmo un pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu (ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu un teritorijas plānojumu) izstrādes procesā kā dalībniekiem un savs viedoklis jāizsaka, jāizdiskutē procesa ietvarā.

6. 11.pantam “Arhitekta un ainavu arhitekta profesionālā darbība”

(1) *Arhitekta un ainavu arhitekta profesionāla darbība ir **pastāvīgs (GL – vai patstāvīgs), radošs, intelektuāls darbs**, ko veic arhitekts un ainavu arhitekts, sniedzot pakalpojumus vai strādājot jebkurā atbilstošajā arhitektūras jomā.*

6.1. panta otrajai daļai (2) “Izmantojot profesijas nosaukumu, un atbilstoši savām profesionālajām **kompetencēm un tiesībām**, arhitekts un ainavu arhitekts var”, jo zemāk dotais uzskaitījums izslēdz arhitekta un ainavu arhitekta tiesības strādāt citās jomās, nozarēs;

6.2. otrā panta otrajam punktam “strādāt ar arhitektūru vai telpiskās attīstības plānošanu saistītās jomās valsts vai pašvaldības institūcijās, vai privātajā sektorā”. Dzēst vārdus “vai telpiskās attīstības plānošanu”. Punkts nav nepieciešams, jo šobrīd nepastāv aizliegums arhitektam, ainavu arhitektam strādāt ar plānošanu saistītās jomās, un otrkārt, ievērtējams, ka plānošana ir līdzdalības process un tajā iesaistīto interešu turētāju vienošanās, kā arī arhitekta izglītība ir radošas personības un “meistara” izglītība un profesionālās kompetences attiecībā uz integrētu ilgtspējīgu sociāli ekonomisko un vides attīstību un plānošanas procesu varētu būt savādākas kā nepieciešamās prasmes, kompetences, lai “strādātu ar” telpiskās attīstības plānošanas, teritorijas attīstības plānošanas saistītās jomās (skat. arī iebildumu par terminu “arhitektūra” ar doto telpiskās plānošanas definīciju). Vārdus “strādāt ar” attiecībā uz plānošanu aizstāt ar vārdiem “pedalīties darbā teritorijas attīstības plānošanas jomā”. Tā kā tiek paredzēts paplašināt (pārkāpt) arhitekta, ainavu arhitekta kompetences robežas, nepieciešams skaidrojums, kas arhitektam, ainavu arhitektam dod/vai dos tiesības strādāt “strādāt ar ... telpiskās attīstības plānošanu saistītās jomās”.

6.3. otrā panta trešajam punktam “3) strādāt ar ainavu arhitektūru, ainavu un kultūrainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu vai telpiskās

attīstības plānošanu saistītās jomās valsts vai pašvaldības institūcijās, vai privātajā sektorā”. Dzēst vārdus “vai telpiskās attīstības plānošanu”, jo attiecībā uz telpiskās attīstības plānošanu” tiek atkārtots tas pats analogisks teksts, kas jau pateikts iepriekšējā 2) punktā. Pirms punktā iekļaut vārdus “ainavu plānošana” jautājums par kompetenču nodali (par arhitekta, ainavu arhitekta kompetencēm un tiesībām ainavu plānošanā) ir diskutējamas, panākot vienošanos ar ainavu pētniekiem/plānotājiem.

6.4. otrā panta ceturtajam punktam 4) “strādāt pilsētplānošanas un telpiskās attīstības plānošanas” jomā”. Punktu dzēst, jo šobrīd nepastāv kādas profesijas aizliegums strādāt telpiskās attīstības plānošanas jomā. Un, tā kā ar šo likumu tiek definēta, kā uzskata arhitektūras nozare, iepriekš “vāji definētā arhitekta profesijas loma telpiskās attīstības plānošanā, ainavu plānošanā” (skat. anotāciju), paredzot arhitektam dot plašākas pilnvaras – noteikt, pārraudzīt kontrolēt teritorijas attīstības plānošanu, ietekmējot plānošanas būtību, publiskumu, tad **nepieciešams skaidrojums, kas arhitektam dos (īpašas?), kas tie būs par profesionāļiem? tiesības strādāt “strādāt ... telpiskās attīstības plānošanas jomā”.**

12.pants

Savukārt Likumprojekta 12.pantā otrajā daļā noteikts, ka arhitekta un ainavu arhitekta profesionālās darbības veikšanai un patstāvīgas prakses tiesību iegūšanai, lai veiktu būvju projektēšanu pilnībā vai kādā daļā, vadītu būvprojektus, kā arī strādātu kultūrainavu pārvaldības un ainavu mantojuma pārvaldību, ainavu aizsardzības un ainavu plānošanas jomās, ir nepieciešams normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā iegūts arhitekta vai ainavu arhitekta prakses sertifikāts, jo, īpaši diskutējams ar attiecīgi jomu pārstāvjiem, vai, lai strādātu kultūrainavu pārvaldības un ainavu mantojuma pārvaldību, ainavu aizsardzības un ainavu plānošanas jomās, ir nepieciešams arhitekta (ainavu arhitekta) sertifikāts, faktiski izslēdzot citu profesionāļu dalību.

18.pants

18.pants. Vizuālās mākslas vai dizaina objektu izvietojuma nosacījumi

(1) Pasūtītājs nodrošina, ka ne mazāk kā viena simtdaļa no plānotā objekta realizācijas budžeta tiek izlietoti vizuālās mākslas vai dizaina objektu izveidei un uzstādīšanai jaunbūvējamās vai pārbūvējamās publiskās būvēs, ja publisku būvdarbu līguma paredzamā līgumcena ir 1,5 miljoni euro vai lielāka un atbilst jebkuram no šādiem nosacījumiem:

1) būvdarbi vairāk nekā 50 procentu apjomā tiek finansēti no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem, tajā skaitā izmantojot publisko un privāto partnerību;

2) būve paredzēta publiskas personas institūcijai.

Galvenie iebildumi anotācijai:

1. izteikumam anotācijā, ka “arhitekta profesija **aptver** vēl daudzas citas jomas, tajā skaitā pilsētplānošanu, teritorijas attīstības plānošanu”, jo arhitekta profesija “neaptver” teritorijas attīstības plānošanu,

attīstoties plānošanai, tagad mūsdienu teritorijas attīstības plānošanas procesā arhitekts ir viens no plānošanas procesa dalībniekiem; *izteikumam, ka “9) vāji definēta arhitekta profesijas loma telpiskās attīstības plānošanas, ainavu plānošanas un būvniecības procesā”, jo ar šo izteikumu tiek skaidri parādīts, ka arhitektūras nozare ar normatīviem līdzekļiem vēlas atgūt varu ;*

2) priekšnoteikumi augstas kvalitātes būvkultūras radīšanai, nosakot arhitektūras principus, ieviešot prasības vizuālās mākslas un dizaina objekta iekļaušanai publiskās būvēs un ārtelpā, kā arī arhitektūras konkursu pamatnoteikumus;

2. izteikumam anotācijā “Ņemot vērā arhitektūras nozares starpdisciplināro būtību, arī atsevišķu arhitektūras jomu politika un normatīvais regulējums ir dažādu ministriju kompetencē. Pašlaik būvniecības, mājokļu un enerģētikas (energoefektivitātes) jomā atsevišķas funkcijas veic Ekonomikas ministrija, telpiskās attīstības plānošanas un ainavu plānošanas jomā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija”, jo pretēji apgalvotajam, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) neveic atsevišķas funkcijas telpiskās attīstības plānošanas un ainavu plānošanas jomā, bet teritorijas attīstības plānošana un ainavu plānošana ir VARAM kompetence, pie tam ir vēl daudzas citas ministrijas, kuru politika un normatīvais regulējums attiecas uz plānošanu (piem. Satiksmes ministrija);
3. izteikumam “Likumprojekts nenosaka prasības pilsētas arhitekta dienesta struktūrai un sastāvam, līdz ar to katras pašvaldības kompetencē ir pilsētas galvenā arhitekta funkciju nodrošināšana”, jo, ņemot vērā izteikumā doto argumentāciju, un, lai tā tiešām būtu katras pašvaldības kompetence noteikt savas vajadzības un struktūru, likumā un anotācijā jāsvītrot vārds “dienesta”;
4. **III. daļai “Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem”**, jo tajā nav dota ietekme uz pašvaldību budžetu, kas radīsies ar likumu uzdodot pašvaldībai veikt jaunas funkcijas un izveidot arhitekta dienestu, līdz ar to svītrot arī daļas astoto punktu “8. Cita informācija. Likumprojekts tiks īstenots Kultūras ministrijas valsts budžeta līdzekļu un esošo pašvaldību budžeta līdzekļu ietvaros”.

Priekšsēdis

(paraksts*)

Gints Kaminskis

Aino Salmiņš 29166924

Aino.Salmins@lps.lv

Ivita Peipiņa 29197608

Ivita.Peipina@lps.lv

Ināra Dundure 26486654

Inara.Dundure@lps.lv

*Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.